

Kvittering på innsendt svar på Gi innspill til stortingsmelding om bærekraftsarbeidet i Norge

Saksnummer: 24/3172

Sak: Gi innspill til stortingsmelding om bærekraftsarbeidet i Norge

Levert: 14.10.2024 16:54

Svartype: Med merknader

Jeg svarte som: Privat virksomhet

Avsender: Virvle SA

Kontaktperson: Kirsti Svenning

Kontakt e-post: kirsti@virvle.no

Høringsinnspill fra Kulturrom, Norsk kulturforum, Norske kulturhus og Virvle

Avsenderne av dette høringsinnspillet er:

Monica Larsson, Norsk kulturforum monica.larsson@noku.no

Karen Sofie Sørensen, Kulturrom karensofie@kulturrom.no

Nina Hodneland, Norske kulturhus nina@kulturhus.no

Kirsti Svenning, Virvle SA kirsti@virvle.no

Et trygt og bærekraftig velferdssamfunn

Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet ber om særskilt innspill til:

- Hva kan være underliggende årsaker til at Norge har forbedringspotensial på de identifiserte delmålene?*
- Hva er viktigst å ta tak i for å oppnå sosial utjevning og mobilitet? Hvilke ulike hensyn bør belyses?*
- Hvordan fremme samarbeid og partnerskap innenfor det offentlige, samt mellom det offentlige, privat sektor og sivilsamfunnet?*
- Har dere eksempler på initiativer som har vært vellykket innenfor dette undertemaet (lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt)?*

Omstillingsmidler og obligatorisk målbarhet

Det er krevende tider for kommune-Norge og alle de tre organisasjonene bak dette innspillet får ukentlig inn meldinger om at det er til dels kraftige budsjettkutt i lokale kulturbudsjetter og også i pågående prosjekter. I forbindelse med statsbudsjettet 2025 har også KS varslet krise. Til tross for 3,6 milliarder mer i frie inntekter, mener KS at kommunene fortsatt får 7,4 milliarder mindre enn det de egentlig trenger.

For at kulturlivet og kommunene over hele landet skal kunne bidra i den nødvendige omstillingen trengs det omstillingsmidler.

Et levende kulturliv er en forutsetning for trygge og bærekraftige lokalsamfunn som kjennetegnes av god livskvalitet og trivsel blant befolkningen. Det ligger til grunn i regjeringens dokument vi nå spiller inn kommentarer til, at økonomien skal fortsette

å vokse. Det er et premiss som i så fall må følges av et annet: vi må endre hva vi bruker pengene på for å sikre et lavutslippssamfunn der det legges vekt på kortreiste opplevelser og livsløpstankegang for å ta vare på materialer og naturressurser.

Et felles hovedbudskap fra oss er: Det er sentralt å sikre at kultursatsinger ligger som en grunnpillær når den kortreiste opplevelsesøkonomien etter hvert skal få større plass i vårt samfunn. Dette mangler i planverket slik det foreligger i dag, vi må opp på en mer systemisk og helhetlig tilnærming.

- Kunsten og kulturens kraft må brukes til den grønne omstillingen. Ett viktig tiltak for å oppnå dette er å legge til rette for forutsigbarhet gjennom å **tilgjengeliggjøre søkbare omstillingsmidler for kommunale og private kulturaktører**. Disse midlene må ha varighet over tid (minst 3-5 år om gangen) og være direkte koblet til kompetanseheving og praktisk gjennomføring.
- I dag må kulturen ingenting, avkreves heller ikke noe, og får ikke en gang tilsnakk for å gjøre noe dårlig. **Derfor må infrastrukturen omkring det kunstneriske innholdet bli noe kulturen skal måles på og måtte levere på**. Utforming av et slikt obligatorisk system bør skje i dialog med kulturfeltet.

Barn og unge som framtidsressurs

Barn og unges reelle medvirkning i kultur- og nærsamfunnsutvikling er en forutsetning for å bygge lokal og varig omstillingskompetanse i befolkningen. Barn og unges deltakelse i aktiv kulturutøvelse må ses på som en ressurs og en framtidforsikring for ethvert lokalsamfunn. Å involvere barn og ungdom i sine lokalmiljøer er helt avgjørende i den grønne omstillingen. Ved å kultivere kraften som ligger i de unges klimaengasjement, kan vi skape bærekraftige praksiser lokalt. Og kulturlokalene våre i samspill med det lokale kulturlivet som sådan har i seg å bli nøkkelen i et større og mer overgripende samfunnsengasjement i årene framover.

- **Det må satses på kunst og kultur i hele skoleløpet.** Sang, musikk, kunst og kulturproduksjon må være en aktiv del av alle elevers skolehverdag. Det sikrer økt livsglede, oppøver kreativitet og samarbeid, og motvirker ensomhet og mobbing.
- **Barn og unge burde hatt en lovfestet tilgang på egnede kulturlokaler** på samme måte som det er regulert i for eksempel kommuneplaner at de skal ha tilgang på egnede idrettsanlegg. Vi anbefaler at det utarbeides en forskrift som tydeliggjør denne tilgangen i revidert kulturlov som legges fram i høst - og deretter tas inn i mer grundig form i Agenda 2030-arbeidet.

Framtidas kulturlokaler er allerede bygget

Kulturlivet er blant de beste i klassen når det gjelder å ta i bruk eksisterende bygg, så prinsippet om at framtidas bygg allerede er bygget ligger godt forankret i denne sektoren. Imidlertid kreves det kompetanse og ressurser for å vedlikeholde og framtidssikre eiendommene, og det kreves samordnet innsats på kommunalt og regionalt plan slik at bygg for eksempel i gamle industriområder ikke blir stående tomme og uutnyttet. Vi skal ikke sløse med naturressurser, og ombruksgraden må øke både for byggmaterialer, inventar og i kulturproduksjoner som sådan. Det sparer store mengder CO2 og er sirkularitet i praksis. Å ta vare på eksisterende bygningsmasse og skape lokalt liv i dem er en viktig driver for en bærekraftig stedsutvikling.

Det må lønne seg å bevare og ta vare på bygg og gjenstander som allerede finnes og er produsert, og det må straffe seg å la være å innføre sirkulærøkonomiske tiltak.

- Vi mener at **det bør innføres ulike insentiver for god og grønn adferd, og økte kostnader eller bortfall av tilskudd for aktører som velger å ikke innføre omstillingstiltak.** Dette vil gi helhetlige, omfattende og mer effektive resultater som raskere fører oss som samfunn i riktig retning.
- Det eksisterer en intensjonsavtale om en klimapartnerskapsavtale med myndighetene og enkelte aktører i kulturlivet. **Denne bør oppdateres, flere aktører bør inviteres inn, og den bør gjøres langt mer ambisiøs og bindende slik at den får mulighet til å fungere og bli en sentral kraft slik grunntanken var.**
- I prosessen fram mot en ny iterasjon av bærekraftsmålene 2030-45, diskuteres det nå et mulig bærekraftsmål på kultur. **Norske myndigheter bør delta og også helst ta en ledende rolle i disse forhandlingene.**

Behov for dokumentasjon og evne til skalering

Erfaringene fra kulturlivets klimaomstilling så langt er blandet, og har i liten grad vært dokumentert. Det siste året har vi som står bak dette høringsinnspillet, til dels sammen med andre aktører, stått bak to rapporter. De forsøker på ulikt vis å dokumentere hvordan det står til med omstillingen i norsk kulturliv, og prøver samtidig også å gi innsikt i hvordan ulike aktører arbeider, og gi eksempler og tips som kan testes ut for dem som vil.

Kortversjonen er at det er svært mye å gå på, og det er mangel på måling, kunnskap om egen påvirkning og usikkerhet omkring handlingsrom. Vi ser også at selv om de lykkes med enkelttiltak, er det få aktører som vet hvorfor ting gikk bra, og dermed klarer de heller ikke å reprodusere eller skalere tiltaket.

Kulturlivets klimapåvirkning (juni 2024) <https://creokultur.no/nyheter/ny-rapport-om-kulturlivets-klimapavirkning/>

Fyrtårn eller sinke? Framtidas kulturlokaler i den grønne omstillingen (september 2024)

<https://kulturrom.no/2024/09/08/ny-rapport-fyrtarn-eller-sinke/>

Avsenderne av dette høringsinnspillet står også bak kommentaren: **Hvorfor har kulturlivet så lav klimapuls?** (Samtiden 18. september 2024)

<https://www.samtiden.no/kommentar/hvorfor-har-kulturlivet-sa-lav-klimapuls/1253051>

Grønn og inkluderende vekst og verdiskaping

- *Hva kan være underliggende årsaker til at Norge har forbedringspotensial på de identifiserte delmålene?*
- *Hva er viktigst å ta tak i for å oppnå grønn omstilling og inkluderende vekst? Hvilke ulike hensyn bør belyses?*
- *Hvordan fremme samarbeid og partnerskap innenfor det offentlige, samt mellom det offentlige, privat sektor og sivilsamfunnet?*
- *Har dere eksempler på initiativer som har vært vellykket innenfor dette undertemaet (lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt)?*

Kulturens egenverdi har i seg en en kraft som er bredt anerkjent som en viktig faktor for å nå de sosiale bærekraftsmålene. Men kulturen kan mer! I en urolig samtid der

midlene går til krig og opprustning og dyrtid, ender kulturen og naturen automatisk med å bli kuttet ned på. Hva hvis vi kunne snudd rundt på denne argumentasjonen? Hva hvis vi satte som premiss at et aktivt og variert kulturliv er grunnlaget for god stedsutvikling og et levende lokalsamfunn? Vi bruker i dag enormt mange milliarder på å stimulere verstingene til å omstille seg. Men hvorfor ikke satse minst like mye på "bestingene" og de som prøver?

- **Innføre insentivordninger til de som leder an og til de som ønsker å bli bedre.** Dette kan skje gjennom ulike tilskuddsordninger, stipender, midler til frikjøp av tid for å innføre grønne systemer i kulturorganisasjonen eller lokalmiljøet, eller øremerking av deler av offentlige tilskudd til omstillingstiltak.

Dersom vi anerkjenner at vi som samfunn har et voldsomt overforbruk, har vi alle et egenansvar. Kulturlivet er førstelinje til befolkningen, og aktiviteter og gode praksiser som er synlige på kulturhusene og scenene er del av den kompetanseheving og holdningsendring som må til for at Norge skal kunne lykkes med en reell overgang til et sirkulært lavutslippssamfunn. Kulturaktørene kan være drivkrefter i en slik omstilling - hvis vi får opp kompetansenivået og girer om, istedenfor å falle lengre bak.

- Anerkjenne at lokal kulturaktivitet er et godt og viktig grunnlag for bærekraftige samfunn. **Gjøre kulturaktiviteter like selvsagt å prioritere som sportsaktiviteter.**
- **Myndighetene kan legge til rette for at det gis mulighet til og kunnskap om hvordan kulturaktører kan redusere sløsing og overforbruk.** Dette kan gjøres gjennom å sørge for at man er pliktig til å ta livsløpshensyn i anskaffelser samt å etterspørre målinger av omstillingsprogresjon og -resultater.

Sektorens posisjon og påvirkningskraft må også utnyttes i et samfunnsperspektiv: kulturlokaler er synlige, sentrale og mye brukte møteplasser og ytringsarenaer i våre lokalsamfunn. Gjennom å legge til rette for at det skapes rom for ulike stemmer som berøres ulikt av omstillingen, kan kulturlokalene bli en kjerne i kompetansehevingen vi skal inn i som samfunn.

Et motstandsdyktig lavutslippssamfunn

- *Hva kan være underliggende årsaker til at Norge har forbedringspotensial på de identifiserte delmålene?*
- *Hva er viktigst å ta tak i for å lykkes i arbeidet med klimatilpasning, sikkerhet og beredskap? Hvilke ulike hensyn bør belyses?*
- *Hvordan fremme samarbeid og partnerskap innenfor det offentlige, samt mellom det offentlige, privat sektor og sivilsamfunnet?*
- *Har dere eksempler på initiativer som har vært vellykket innenfor dette undertemaet (lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt)?*

Vi ønsker under dette punktet å trekke fram EU-rapporten fra 2023: *Culture and Creative Sectors and Industries driving Green Transition and facing the Energy Crisis*
https://ec.europa.eu/assets/eac/culture/docs/voices-of-culture/voices-of-culture-brainstorming-report-green-transition-2023_en.pdf

Der sier de: "The cultural sector is not only capable of contributing to the greatest challenges that face us now in a poly-crisis world, it is also very willing to do so."

Cultural professionals and businesses just need the necessary support to be able to contribute on a scale that would actually make a difference.”

I kulturlivet har vi i flere år hatt en god og etterprøvbar satsing på likestilling og mangfold gjennom Balansekunst. De dokumenterer, er en ressursbank og skaper resultater på både hyperlokalt og nasjonalt nivå.

I Storbritannia har organisasjonen *Julie´s bicycle* gjort mye av det samme for kulturfeltet der, men på klima og bærekraftfeltet. De gir ut en stor mengde rapporter, sjekklister og guider om alt fra klimarettferdighet til energieffektivisering av kulturbygg og miljøtips for museer, musikere, festivaler, dansetrukker, teatre osv. De har siden 2012 også hatt ansvaret for det engelske kulturrådets (Arts Council England) omfattende miljøprogram.

- **Myndighetene bør stimulere til opprettelse og drift av en uavhengig organisasjon eller samarbeidsstruktur for grønn omstilling i kultursektoren.** Etter modell fra Balansekunst, og gjerne ved å se på arbeidet Julie´s Bicycle gjør.

Bærekraftige byer og lokalsamfunn.

- *Hvordan sikrer vi en helhetlig samfunns- og arealplanlegging som legger til rette for en bærekraftig utvikling av byer og lokalsamfunn, og ivaretar ulike interesser og hensyn knyttet til klimaendringer, naturmangfold og sosiale utfordringer?*
- *Hva er viktigst å ta tak i for å få bærekraftige byer og lokalsamfunn?*
- *Hvordan kan vi fremme velfungerende samarbeid og partnerskap innenfor det offentlige, samt mellom det offentlige, privat sektor og sivilsamfunnet?*
- *Hvordan kan forvaltningen legge til rette for bærekraftsarbeid lokalt og regionalt?*
- *Har dere noen eksempler på initiativer som har vært vellykket innenfor dette teamet (lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt)?*

Fremtidens kulturlokaler skal tjene mange formål. De skal fortsette å være naturlige samlingspunkter i lokalmiljøet der det både er rom for pause, påkobling, ytring, inspirasjon og sosialisering. Kultur er det som binder oss sammen og skaper bolyst i alle deler av landet, fra by til bygd til bydel.

Først når kultursektoren og landets kulturlokaler er rustet til å tenke mer sirkulært og bærekraftig i sin egen drift, kan vi utnytte potensialet som kultur og kreative næringer har til å faktisk lede an i grønn omstilling i resten av samfunnet.

- **Gjøre det obligatorisk med målbare bærekraftstiltak for alle kulturlokaler.** Dette kan knyttes til allerede eksisterende overføringer og tildelinger, for eksempel gjennom å endre mandatet eller øremerke deler av midlene til grønne tiltak.

Et godt eksempel på praksisk tankesett Kulturrrom som innførte tilskudd til grønnere investeringer da de fikk økt rammetilskudd:

<https://kulturrrom.no/tilskuddsomraader/gronnere-investeringer/>

Kultur = en lønnsom investering

Kultur er ikke bare en kostnad. Det kan være en lønnsom investering, noe som en ny rapport fra Voss utført av Samfunnsøkonomisk analyse har bekreftet:

“Å tilrettelegge for musikk og kultur bidrar med andre ord både til et mer levende lokalsamfunn, at flere blir boende, en høyere verdiskapning og økte skatteinntekter.”
<https://www.musikk.no/nmr/nyheter/ny-rapport-verdien-av-kulturlivet-for-voss>

Mange kommuner står nå i en situasjon hvor de knapt kan ivareta de lovpålagte oppgavene sine, langt mindre sørge for vedlikehold og oppgradering av kulturens infrastruktur, et felt som jo ikke er lovpålagt. Kulturlokalene er en avgjørende brikke i det nødvendige økosystemet kulturlivet trenger for å blomstre. Når det ikke er rom for å prioritere kultur i kommunale budsjetter, mister vi ikke bare opplevelser og fellesskap, men også økonomisk verdiskapning og sysselsetting. Og vi mister aktører som kan være motorer i den grønne omstillingen vi står overfor som samfunn.

Kulturlivet bidrar til sysselsetting, næringsutvikling og inkludering. Hvis vi ønsker levende lokalsamfunn over hele landet, er det nødvendig at kulturelle- og kreative næringer prioriteres som en viktig del av fremtidens økonomi. Å investere systematisk i dette vil gi oss som samfunn en avkastning med betydelige renteinntekter i form av trivsel, samhold, bolyst, inkludering, beredskap, helse, sysselsetting og næringsutvikling.

Alle svar må gjennom en manuell godkjenning før de blir synlige på regjeringen.no.